

1 5 Νοεμβρίου 1990

Κλίφσαϊντ Παρκ, Νιου Τζέρσι

Η μητέρα μου με σκουντάει για να ξυπνήσω: «Έγινε ένα ατύχημα», λέει.

Είμαι επτά χρονών, ένα παχουλό παιδί που φοράει πιτζάμες με τα Χελωνονιντζάκια. Έχω συνηθίσει να με ξυπνούν πριν από το χάραμα, κάτι όμως που κάνει μόνο ο πατέρας μου και μόνο για να προσευχηθώ στο χαλάκι μου με τους μιναρέδες. Ποτέ η μητέρα μου.

Είναι έντεκα το βράδυ. Ο πατέρας μου δεν είναι στο σπίτι. Τώρα τελευταία μένει στο τέμενος στο Τζέρσι Σίτι μέχρι όλο και πιο αργά τη νύχτα. Για μένα, όμως, εξακολουθεί να είναι ο μπαμπάς — αστείος, στοργικός, ζεστός. Μόλις σήμερα το πρωί προσπάθησε να μου μάθει, ξανά, πώς να δένω τα κορδόνια στα παπούτσια μου. Έπαθε ατύχημα; Τι είδους ατύχημα; Έχει τραυματιστεί; Είναι νεκρός; Δεν μπορώ να διατυπώσω τις ερωτήσεις επειδή φοβάμαι πολύ τις απαντήσεις.

Η μητέρα μου ανοίγει ένα λευκό σεντόνι και το τινάζει —φουσκώνει προς τα πάνω για μια στιγμή, σαν σύννεφο— και μετά σκύβει να το απλώσει στο πάτωμα. «Κοίταξέ με στα μάτια, Ζι», λέει, και το πρόσωπό της είναι τόσο σφιγμένο από την ανησυχία, ώστε σχεδόν δεν την αναγνωρίζω. «Πρέπει να

ντυθείς όσο πιο γρήγορα μπορείς. Και μετά πρέπει να βάλεις τα πράγματά σου σε αυτό το σεντόνι και να το τυλίξεις σφιχτά. Εντάξει; Θα σε βοηθήσει η αδελφή σου». Πηγαίνει προς την πόρτα. «*Yulla*¹, Ζι, *yulla*. Πάμε».

«Περίμενε», της λέω. Είναι η πρώτη λέξη που καταφέρνω να αρθρώσω από τη στιγμή που τίναξα από πάνω μου την κουβέρτα μου με τον He-Man. «Τι να βάλω στο σεντόνι; Τι... *πράγματα*;»

Είμαι καλό παιδί. Ντροπαλό. Υπάκουο. Θέλω να κάνω αυτό που λέει η μητέρα μου.

Σταματάει για να με κοιτάξει. «Ό,τι χωρέσει», μου απαντάει. «Δεν ξέρω αν θα ξαναγυρίσουμε».

Γυρίζει και φεύγει.

Αφού μαζέψαμε τα πράγματά μας, η αδελφή μου, ο αδελφός μου κι εγώ πέφτουμε να κοιμηθούμε στο καθιστικό. Η μητέρα μου τηλεφωνεί στον ξάδελφο του πατέρα μου στο Μπρούκλιν –τον αποκαλούμε θείο Ιμπραήμ ή απλά άμου²– και του μιλάει με έντονο τρόπο. Το πρόσωπό της είναι αναψοκοκκινισμένο. Στο αριστερό χέρι της κρατάει το τηλέφωνο, ενώ με το δεξί τακτοποιεί με νευρικήτητα το χιτζάμπ³ της στο σημείο όπου έχει χαλαρώσει γύρω από το αυτί της. Στο φόντο παίζει η τηλεόραση. Έκτακτο δελτίο ειδήσεων. *Διακόπτουμε το πρόγραμμά μας*. Η μητέρα μου μας πιάνει να κοιτάζουμε και τρέχει να την κλείσει.

1. Στο πρωτότυπο στα αραβικά. Σημαίνει βιάσου, έλα. (Σ.τ.Ε.)

2. Σε αιγυπτιακή διάλεκτο, ο θείος από την πλευρά του πατέρα. (Σ.τ.Ε.)

3. Ισλαμικό γυναικείο κάλυμμα του κεφαλιού. (Σ.τ.Ε.)

Μιλάει στον άμου Ιμπραήμ λίγο ακόμα, με την πλάτη της στραμμένη σε μας. Όταν το κλείνει, το τηλέφωνο αρχίζει να χτυπάει. Ο ήχος είναι ενοχλητικός μέσα στη νύχτα: Είναι πάρα πολύ δυνατός, λες και γνωρίζει κάτι.

Η μητέρα μου απαντάει. Είναι ένας από τους φίλους του μπαμπά από το τέμενος, ένας ταξιτζής που ονομάζεται Μαχμούντ. Όλοι τον φωνάζουν Ρεντ¹ εξαιτίας των μαλλιών του. Ο Ρεντ ακούγεται σαν να θέλει απελπισμένα να έρθει σε επαφή με τον πατέρα μου. «Δεν είναι εδώ», λέει η μητέρα μου. Ακούει για μια στιγμή. «Εντάξει», του λέει και το κλείνει.

Το τηλέφωνο χτυπάει ξανά. Αυτός ο φρικτός θόρυβος.

Αυτή τη φορά δεν μπορώ να καταλάβω ποιος είναι. Η μητέρα μου απαντάει: «Αλήθεια; Ρωτούν για μας; Η αστυνομία;»

Λίγο αργότερα ξυπνάω πάνω σε μια κουβέρτα στρωμένη στο πάτωμα του καθιστικού. Με κάποιον τρόπο, εν μέσω του χάους, αποκοιμήθηκα. Όλα όσα μπορούσαμε να κουβαλήσουμε –και ακόμη περισσότερα– είναι στοιβαγμένα δίπλα στην πόρτα, έτοιμα να σωριαστούν από στιγμή σε στιγμή. Η μητέρα μου βηματίζει νευρικά, ελέγχοντας την τσάντα της ξανά και ξανά. Έχει και τα τέσσερα πιστοποιητικά γέννησής μας: Αποδεικτικά, εφόσον ζητηθούν, ότι είναι η μητέρα μας. Ο πατέρας μου, ο Ελ-Σέιντ Νοσέρ, γεννήθηκε στην Αίγυπτο. Όμως η μητέρα μου γεννήθηκε στο Πίτσμπεργκ. Πριν απαγγείλει τη Σαχάντα σε ένα

1. Red στο πρωτότυπο. Σημαίνει κόκκινος. (Σ.τ.Μ.)

τοπικό τέμενος και γίνει μουσουλμάνο –πριν πάρει το όνομα Καντίτζα Νοσέρ– ονομαζόταν Κάρεν Μίλς.

«Θα έρθει να μας πάρει ο θείος σας ο Ιμπραήμ», μου λέει όταν με βλέπει να ανακάθεται και να τρίβω τα μάτια μου. Η ανησυχία στη φωνή της παίρνει τώρα τη χροιά της ανυπομονησίας. «Αν έρθει ποτέ».

Δεν ρωτάω πού πάμε και κανείς δεν μου λέει. Απλά περιμένουμε. Περιμένουμε πολύ περισσότερο από όσο θα χρειαζόταν ο άμους για να έρθει από το Μπρούκλιν ως το Νιου Τζέρσι με το αυτοκίνητο. Και όσο περισσότερο περιμένουμε τόσο πιο γρήγορα βηματίζει η μητέρα μου και τόσο περισσότερο νιώθω λες και κάτι στο στήθος μου θα εκραγεί. Η αδελφή μου περνάει το χέρι της γύρω μου. Προσπαθώ να είμαι γενναίος. Περνάω κι εγώ το χέρι μου γύρω από τον αδελφό μου.

«Μα τον Αλλάχ!» λέει η μητέρα μου. «Αυτό με τρελαίνει».

Νεύω σαν να καταλαβαίνω.

Να τι δεν μου λέει η μητέρα μου: Ο Μάιρ Καχάνε, ένας στρατευμένος ραβίνος και ιδρυτής του Συνδέσμου Εβραϊκής Άμυνας (JDL¹), πυροβολήθηκε από έναν Άραβα ύστερα από μια ομιλία του στην αίθουσα χορού του ξενοδοχείου Μάριος στη Νέα Υόρκη. Ο ένοπλος το έσκασε, πυροβολώντας έναν

1. Jewish Defence League. Εβραϊκή ακροδεξιά θρησκευτική-πολιτική οργάνωση στις ΗΠΑ που σκοπός της είναι να προστατεύει τους Εβραίους από τον αντισημιτισμό με όποιον τρόπο-μέσο θεωρεί απαραίτητο. (Σ.τ.Ε.)

ηλικιωμένο στο πόδι. Μπήκε με ορμή σε ένα ταξί που περίμενε μπροστά στο ξενοδοχείο, αλλά μετά βγήκε ξανά και άρχισε να τρέχει στον δρόμο με το πιστόλι στο χέρι. Ένας αστυνομικός από την Ταχυδρομική Υπηρεσία των ΗΠΑ, που έτυχε να περνάει, αντάλλαξε πυρά μαζί του. Ο ένοπλος κατέρρευσε στον δρόμο. Οι παρουσιαστές του δελτίου ειδήσεων δεν μπόρεσαν παρά να παρατηρήσουν μια ζοφερή λεπτομέρεια: Τόσο ο ραβίνος Καχάνε όσο και ο δολοφόνος είχαν πυροβοληθεί στον λαιμό. Κανείς από τους δύο δεν είχε πολλές πιθανότητες να ζήσει.

Τώρα οι τηλεοπτικοί σταθμοί δίνουν συνεχώς νέες λεπτομέρειες για την ιστορία. Πριν από μία ώρα, ενώ η αδελφή μου, ο αδελφός μου κι εγώ περνούσαμε βυθισμένοι στον ύπνο τα τελευταία δευτερόλεπτα αυτού που θύμιζε έστω και ελάχιστα την παιδική ηλικία, η μητέρα μου άκουσε το όνομα Μάιρ Καχάνε και σήκωσε το βλέμμα της στην οθόνη. Το πρώτο πράγμα που είδε ήταν πλάνα από τον Άραβα εκτελεστή και η καρδιά της κόντεψε να σταματήσει: Ήταν ο πατέρας μου.

Είναι μία το πρωί όταν το αυτοκίνητο του θείου Ιμπραήμ σταματάει μπροστά στο διαμέρισμά μας. Άργησε γιατί περίμενε να ετοιμαστούν η γυναίκα του και τα παιδιά του. Επέμεινε να τον συνοδεύσουν επειδή, ως πιστός μουσουλμάνος, δεν μπορούσε να ρισκάρει να μείνει μόνος του σε ένα αυτοκίνητο με μια γυναίκα που δεν είναι η γυναίκα του — η μητέρα μου, με άλλα λόγια. Υπάρχουν ήδη πέντε άτομα στο

αυτοκίνητο. Και εμείς οι τέσσερις προσπαθούμε με κάποιον τρόπο να βουλευτούμε. Νιώθω τον θυμό της μητέρας μου να φουντώνει: Είναι εξίσου πιστή με τον θείο μου, αλλά αφού, ούτως ή άλλως, τα παιδιά της θα ήταν μαζί τους στο αυτοκίνητο, ποιος ο λόγος να χάσει τόσο χρόνο;

Έπειτα από λίγο διασχίζουμε ένα τούνελ, ενώ τα αδύναμα φώτα φθορίου περνάνε γρήγορα πάνω από τα κεφάλια μας. Είναι πολύ στριμωχτά μέσα στο αυτοκίνητο. Είμαστε ένας γιγάντιος κόμπος από πόδια και χέρια. Η μητέρα μου πρέπει να πάει στην τουαλέτα. Ο θείος Ιμπραήμ ρωτάει αν θέλει να σταματήσουμε κάπου. Εκείνη κουνάει το κεφάλι της. Του λέει: «Ας πάμε τα παιδιά στο Μπρούκλιν και μετά θα πάμε στο νοσοκομείο. Εντάξει; Όσο πιο γρήγορα μπορούμε. *Yulla*».

Είναι η πρώτη φορά που κάποιος χρησιμοποιεί τη λέξη *νοσοκομείο*. Ο πατέρας μου είναι στο νοσοκομείο. Επειδή είχε ένα *ατύχημα*. Αυτό σημαίνει ότι έχει τραυματιστεί, αλλά και ότι δεν είναι νεκρός. Τα κομμάτια του παζλ αρχίζουν να ενώνονται στο κεφάλι μου.

Όταν φτάνουμε στο Μπρούκλιν –ο άμου Ιμπραήμ ζει σε ένα τεράστιο τούβλινο συγκρότημα διαμερισμάτων κοντά στο Πρόσπεκτ Παρκ–, βγαίνουμε και οι εννιά από το αυτοκίνητο, πέφτοντας στο έδαφος σε ένα μπερδεμένο κουβάρι. Όταν μπαίνουμε στο κτίριο, το ασανσέρ κάνει έναν αιώνα να έρθει, κι έτσι η μητέρα μου, θέλοντας απελπισμένα να πάει στην τουαλέτα, πιάνει το χέρι μου και με τραβάει προς τη σκάλα.

Ανεβαίνει τα σκαλιά δυο δυο. Προσπαθώ να την προλάβω. Θολωμένος, ανεβαίνω στον δεύτερο όροφο, μετά στον τρίτο. Το διαμέρισμα του άμου είναι στον τέταρτο. Στρίβουμε στη γωνία του διαδρόμου λαχανιασμένοι. Είμαστε εκστασιασμένοι που τα καταφέραμε — φτάσαμε πριν από το ασανσέρ! Και μετά βλέπουμε τρεις άντρες μπροστά στην πόρτα του θείου μου. Οι δύο φοράνε σκούρα κοστούμια και περπατάνε προς το μέρος μας αργά, κρατώντας τα σήματά τους ψηλά. Ο άλλος είναι ένας αστυνομικός και πιάνει το όπλο που έχει στη θήκη του. Η μητέρα μου περπατάει προς το μέρος τους. «Πρέπει να πάω στην τουαλέτα», λέει. «Θα σας μιλήσω όταν θα είμαι έτοιμη».

Οι άντρες δείχνουν μπερδεμένοι, αλλά την αφήνουν να πάει. Μόνο όταν προσπαθεί να βάλει κι εμένα στην τουαλέτα, ο ένας από τους δύο άντρες με τα σκούρα κοστούμια σηκώνει την παλάμη του στον αέρα σαν τροχονόμος.

«Το αγόρι πρέπει να μείνει μαζί μας», λέει.

«Είναι ο γιος μου», τους απαντάει. «Θα έρθει μαζί μου».

«Δεν μπορούμε να το επιτρέψουμε», λέει ο άλλος με το σκούρο κοστούμι.

Η μητέρα μου σαστίζει, αλλά μόνο για μια στιγμή: «Πιστεύετε ότι θα κάνω κακό στον εαυτό μου εκεί μέσα; Πιστεύετε ότι θα κάνω κακό στον γιο μου;»

Ο πρώτος άντρας με το σκούρο κοστούμι την κοιτάζει ανέκφραστα. «Το αγόρι θα μείνει μαζί μας», λέει. Μετά χαμηλώνει το βλέμμα του και με κοιτάζει κάνοντας μια αποτυχημένη προσπάθεια να χαμογε-

λάσει. «Εσύ πρέπει να είσαι» – κοιτάζει το σημειωματάριό του– «ο Αμπντουλαζίζ;»

Τρομοκρατημένος, αρχίζω να νεύω και δεν μπορώ να σταματήσω. «Ζι», λέω.

Τώρα μπαίνει στο διαμέρισμα η οικογένεια του Ιμπραήμ και σπάει την αμήχανη σιωπή. Η γυναίκα του οδηγεί τα παιδιά στην κρεβατοκάμαρα και μας διατάζει να κοιμηθούμε. Είμαστε έξι άτομα. Υπάρχει ένα πολύχρωμο πλέγμα από παιδικές κουκέτες χτισμένες στον τοίχο, θυμίζοντας κάτι που θα έβλεπες στον παιδότοπο του McDonald's. Ξαπλώνουμε σε κάθε διαθέσιμη γωνία, στριφογυρίζοντας σαν σκουλήκια, ενώ η μητέρα μου μιλάει στην αστυνομία στο καθιστικό. Προσπαθώ να αφουγκραστώ μέσα από τον τοίχο. Το μόνο που μπορώ να ακούσω είναι χαμηλόφωνα μουγκρητά και έπιπλα να γρατζουνάνε το πάτωμα.

Στο καθιστικό οι άντρες με τα σκούρα κοστούμια έχουν τόσο πολλές ερωτήσεις, που η μητέρα μου νιώθει σαν να έχει παγιδευτεί σε μια χαλαзоθύελλα. Θα θυμάται δύο ερωτήσεις περισσότερο από όλες τις άλλες: Ποια είναι η τωρινή διεύθυνσή σας; Και: Γνωρίζατε ότι ο σύζυγός σας θα πυροβολούσε τον ραβίνο Καχάνε απόψε;

Η απάντηση στην πρώτη είναι πιο περίπλοκη από την απάντηση στη δεύτερη.

Ο μπαμπάς δουλεύει στον δήμο της Νέας Υόρκης, επισκευάζοντας το σύστημα θέρμανσης και τα κλιματιστικά σε ένα δικαστήριο του Μανχάταν, και

ο δήμος απαιτεί από τους υπαλλήλους του να ζουν σε ένα από τα πέντε δημοτικά διαμερίσματα. Έτσι προσποιούμαστε ότι ζούμε στο διαμέρισμα του θείου μου. Η αστυνομία ήρθε εδώ απόψε εξαιτίας αυτού του μικρού ψέματος στα αρχεία.

Η μητέρα μου τους τα εξηγεί όλα αυτά. Και λέει στην αστυνομία την αλήθεια για τον πυροβολισμό: Δεν γνώριζε τίποτα. Δεν είχε ακούσει ούτε συλλαβή. *Τίποτα*. Απεχθάνεται τις συζητήσεις για τη βία. Όλοι στο τέμενος γνωρίζουν ότι δεν πρέπει να προκαλούν αναστάτωση όταν είναι εκείνη μπροστά.

Απαντάει σε έναν καταιγισμό ερωτήσεων, με το κεφάλι ψηλά, τα χέρια ακίνητα πάνω στα πόδια της. Όλη αυτή την ώρα, όμως, μια σκέψη βροντάει μέσα στο κεφάλι της σαν ημικρανία: Πρέπει να πάει στον πατέρα μου. Πρέπει να βρεθεί στο πλευρό του.

Τελικά η μητέρα μου λέει χωρίς δεύτερη σκέψη: «Άκουσα στην τηλεόραση ότι ο Σέιντ θα πεθάνει».

Οι άντρες με τα σκούρα κοστούμια κοιτάζονται, αλλά δεν απαντούν.

«Θέλω να πάω κοντά του. Δεν θέλω να πεθάνει μόνος».

Καμία απάντηση.

«Θα με πάτε κοντά του; Σας παρακαλώ; Θα με πάτε κοντά του, σας παρακαλώ;»

Το λέει ξανά και ξανά. Τελικά οι άντρες με τα σκούρα κοστούμια αναστενάζουν και κατεβάζουν τα μολύβια τους.

Υπάρχει αστυνομία παντού μπροστά στο νοσοκομείο. Ένα θορυβώδες πλήθος από οργισμένους, φοβισμένους και περίεργους έχει συγκεντρωθεί. Υπάρχουν βαν τηλεοπτικών σταθμών και φορτηγά με δορυφορικούς δίσκους. Από πάνω πετάει ένα ελικόπτερο. Η μητέρα μου και ο Ιμπραήμ παραδίδονται σε ένα ζευγάρι ένστολων αστυνομικών με εμφανώς εχθρική διάθεση. Η οικογένειά μου δεν είναι τίποτα γι' αυτούς. Κάτι *λιγότερο* από τίποτα: Είναι η οικογένεια ενός δολοφόνου. Η μητέρα μου είναι σοκαρισμένη και ζαλισμένη και, περιέργως, πεινάει. Η οργή των αστυνομικών δεν είναι παρά κάτι που βιώνει σαν να βρίσκεται πίσω από ένα θολό τζάμι.

Οδηγούν εκείνη και τον Ιμπραήμ σε μια είσοδο στην άλλη άκρη του νοσοκομείου. Στον δρόμο προς τα ασανσέρ η μητέρα μου κοιτάζει έναν μακρύ διάδρομο, φρεσκογυαλισμένο και αστραφτερό κάτω από τα δυνατά φώτα. Βλέπει μια μάζα ανθρώπων που πασχίζει να περάσει από τον έλεγχο ασφαλείας. Δημοσιογράφοι φωνάζουν ερωτήσεις. Οι φωτογραφικές μηχανές αστράφτουν. Η μητέρα μου νιώθει ιδρωμένη και αδύναμη. Το κεφάλι της, το στομάχι της, όλα αρχίζουν να επαναστατούν.

«Θα πέσω», λέει στον Ιμπραήμ. «Μπορώ να κρατηθώ πάνω σου;»

Ο Ιμπραήμ σταματάει απότομα. Ως πιστός μου-σουλμάνος δεν επιτρέπεται να την αγγίξει. Την αφήνει να κρατηθεί από τη ζώνη του.

Όταν φτάνουν στο ασανσέρ, ο ένας αστυνομι-

κός δείχνει με το δάχτυλό του και τους λέει απότομα: «Μπείτε μέσα». Ανεβαίνουν μέχρι την Εντατική μέσα σε μια εχθρική σιωπή. Όταν ανοίγει το ασανσέρ, η μητέρα μου μπαίνει στο δυνατό φως της Μονάδας Εντατικής Θεραπείας. Ένας αξιωματικός των ειδικών δυνάμεων σηκώνεται, στέκεται προσοχή και στρέφει το τουφέκι του προς το στήθος της.

Εκείνη παίρνει μια κοφτή ανάσα. Ο Ιμπραήμ παίρνει μια κοφτή ανάσα. Ο ένας από τους αστυνομικούς γυρίζει τα μάτια του προς τα πάνω κουρασμένα και κάνει νόημα στον αξιωματικό των ειδικών δυνάμεων. Εκείνος κατεβάζει το όπλο του.

Η μητέρα μου τρέχει στο κρεβάτι του πατέρα μου. Ο Ιμπραήμ μπαίνει αργά μέσα, ακολουθώντας, για να της δώσει χώρο.

Ο μπαμπάς είναι αναίσθητος, το σώμα του άσχημα πρησμένο και γυμνό από τη μέση και πάνω. Διάφορα καλώδια και σωληνάκια τον συνδέουν με μισή ντουζίνα μηχανήματα και έχει μια μακριά, ραμμένη πληγή στον λαιμό του, στο σημείο όπου τον πυροβόλησε ο αστυνομικός της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας. Μοιάζει με μια γιγάντια κάμπια στον λαιμό του. Οι νοσοκόμες δουλεύουν βιαστικά στο προσκεφάλι του πατέρα μου. Δεν χαίρονται για τη διακοπή.

Η μητέρα μου αγγίζει τον ώμο του μπαμπά. Το σώμα του είναι σκληρό και το δέρμα του τόσο κρύο, που εκείνη τραβάει το χέρι της. «Είναι ήδη νεκρός;» ρωτάει με τρεμάμενη φωνή. «Μα τον Αλλάχ, είναι ήδη νεκρός!»

«Όχι, δεν είναι νεκρός», λέει μία από τις νοσοκόμες, χωρίς να κάνει τον κόπο να κρύψει την ενόχλη-

σή της. *Η οικογένεια ενός δολοφόνου*. «Και κράτα τα χέρια σου μακριά. Δεν επιτρέπεται να τον αγγίζεις».

«Είναι ο άντρας μου. Γιατί δεν επιτρέπεται να τον αγγίζω;»

«Επειδή έχουμε κανόνες».

Η μητέρα μου είναι πολύ ταραγμένη για να καταλάβει, αλλά αργότερα θα συνειδητοποιήσει ότι οι νοσοκόμες φοβούνται μήπως τραβήξει τα σωληνάκια και τα καλώδια και αφήσει τον πατέρα μου να πεθάνει. Τώρα κατεβάζει τα χέρια της στα πλευρά της τώρα. Σκύβει για να ψιθυρίσει στο αυτί του. Του λέει ότι όλα είναι εντάξει, ότι είναι εκεί, δίπλα του, ότι τον αγαπάει, ότι –αν κρατιέται στη ζωή για εκείνη– τώρα όλα είναι εντάξει, είναι δίπλα του, τον αγαπάει, μπορεί να αφηθεί. Όταν οι νοσοκόμες δεν κοιτάζουν, τον φιλάει στο μάγουλο.

Αργότερα, σε μια μικρή αίθουσα συσκέψεων έξω από τη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας, ένας γιατρός λέει στη μητέρα μου ότι ο πατέρας μου θα ζήσει. Ο γιατρός είναι το πρώτο ευγενικό άτομο που έχει συναντήσει όλο το βράδυ και –με την ενσυναίσθησή του και την ανθρωπιά του να την παρηγορούν– κλαίει πρώτη φορά. Εκείνος περιμένει να συνέλθει η μητέρα μου πριν πει κάτι περισσότερο. Της λέει ότι ο μπαμπάς έχασε το περισσότερο από το αίμα του στο σώμα του και του έκαναν μετάγγιση. Έχει ακόμα μια σφαίρα κάπου στον λαιμό του, αλλά επειδή η καρωτίδα του σχεδόν κόπηκε, δεν ήθελαν να ρισκάρουν να την πειράξουν. Το γεγονός ότι η σφαίρα δεν βγήκε ποτέ από το σώμα του πατέρα μου του έσωσε τη ζωή.

Ο γιατρός κάθεται με τη μητέρα μου, ενώ εκείνη συνειδητοποιεί τα πάντα ή προσπαθεί να τα συνειδητοποιήσει. Επιστρέφουν οι αστυνομικοί. Οδηγούν τη μητέρα μου και τον Ιμπραήμ στο ασανσέρ και πατάνε το κουμπί. Όταν ο ανελκυστήρας φτάνει και ανοίγουν οι πόρτες, ο ένας δείχνει με το δάχτυλό του και λέει ξανά: «Μπείτε μέσα».

Έχει ξημερώσει. Οποιαδήποτε άλλη μέρα ο ουρανός θα έδειχνε όμορφος. Όμως ο θάνατος του ραβίνου Καχάνε μόλις επιβεβαιώθηκε –από το δικό του σώμα η σφαίρα βγήκε, κι έτσι πέθανε από το ίδιο τραύμα που παραλίγο να σκοτώσει τον πατέρα μου– και το πάρκινγκ είναι ακόμα γεμάτο με περιπολικά και οχήματα με δορυφορικούς δίσκους και όλα είναι άσχημα και ούτε η μητέρα μου ούτε ο Ιμπραήμ πρόλαβαν να κάνουν την πρωινή προσευχή τους. Η μητέρα μου παρηγορείται χάρη σε δύο πράγματα. Το ένα είναι πως οτιδήποτε κι αν ήταν αυτό που οδήγησε τον πατέρα μου να κάνει μια τέτοια τερατώδη πράξη δεν θα πειράξει άλλον άνθρωπο ποτέ ξανά. Το άλλο είναι ότι η επιβίωσή του είναι ένα δώρο.

Έκανε λάθος και για τα δύο.